

• ο «εναλλακτικός» •

Ηλίας Μεσσίνας «Ταμένος» στο πράσινο

Μοιράζει τη ζωή του μεταξύ Αίγινας και Ερήμου Νεγκέβ, κοντά στα Ιεροσόλυμα, και αφοσιώνεται επαγγελματικά στην «πράσινη» αρχιτεκτονική και την οικολογία.

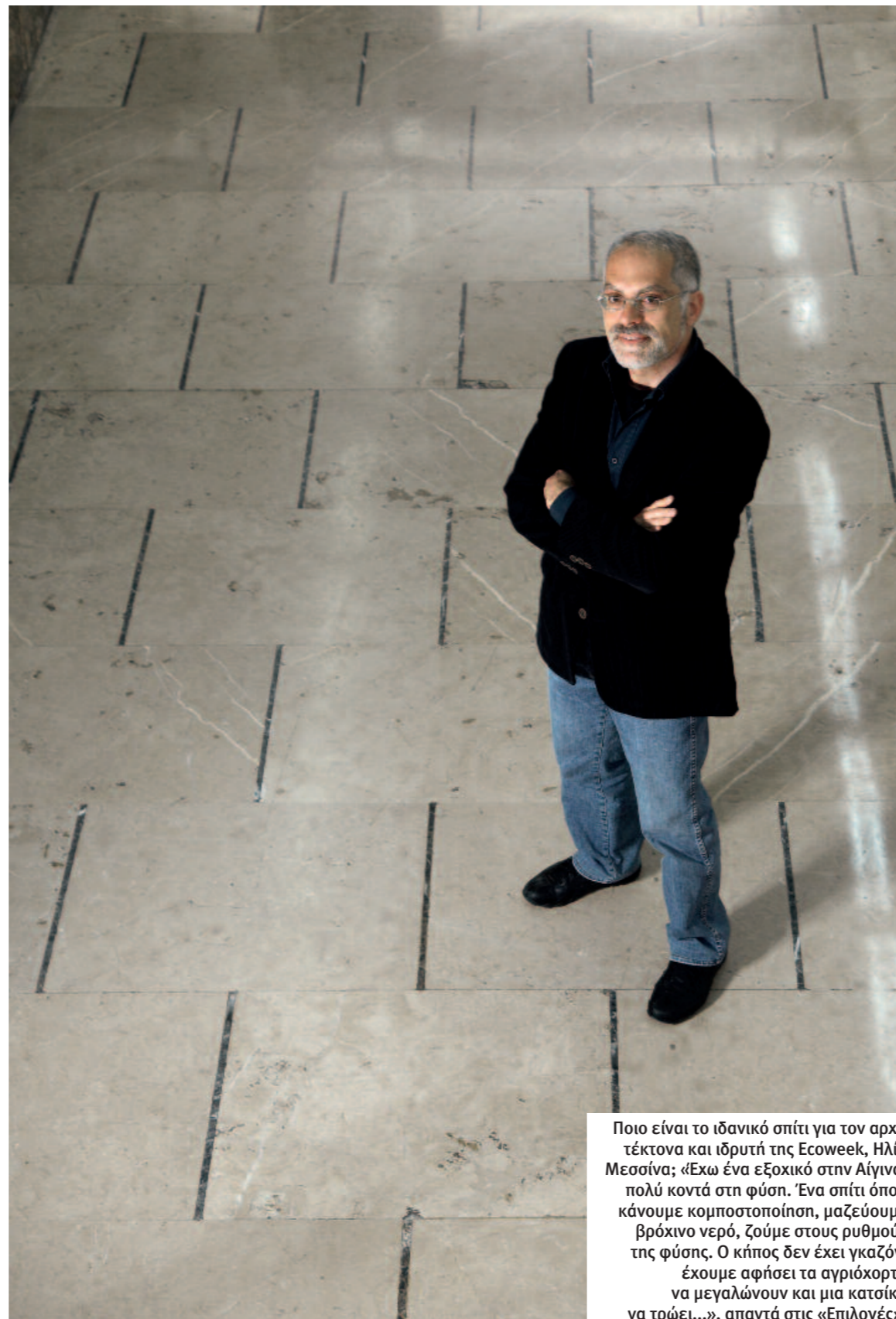
Ο αρχιτέκτονας Ηλίας Μεσσίνας, ιδρυτής και πρόεδρος της Ecoweek, είναι διαρκώς σε εγρήγορση, παρακολουθεί και εμβαθύνει στις εξελίξεις. Η πρόσφατη διοργάνωση της Ecoweek στη Θεσσαλονίκη ήταν ιδανική αφορμή για να μοιραστούμε μερικές από τις σκέψεις του.

Γράφει η Μαρία Τερζούδη • Φωτογραφίζει ο Σάκης Γιούμπας.

«**A**πό τότε που ξεκίνησε η Ecoweek, το 2005, δεν είχα θέσει συγκεκριμένους στόχους», λέει στις «Επιλογές» ο κ. Μεσσίνας, αναφερόμενος στο δημιούργημά του. «Προσπαθώ να ακολουθώ τη ροή της και να παρεμβαίνω όταν πρέπει. Ομολογώ ότι ακόμη δεν ξέρω αν βρίσκεται ακριβώς εκεί που πρέπει -βρισκόμαστε πάντως κοντά. Κάθε χρονιά ανακαλύπτουμε κάτι καινούργιο». Έως τώρα, ορισμένα από αυτά που έχει πετύχει είναι η μεγάλη συμμετοχή νέων επιστημόνων, η συγκρότηση μικρών ομάδων, τα διαδραστικά εργαστήρια, η ενασχόληση με πραγματικά δεδομένα και η στενή επαφή με την εκάστοτε πόλη που φιλοξενεί τη διοργάνωση. Από την κουβέντα μας δεν έλειψε η αναφορά σ' ένα πρόσφατο πρότζεκτ, που προκάλεσε αίσθηση: «Στην έρημο, δίπλα σε μια χωματερή, όπου θα χτιστεί κέντρο διαλογής απορριμμάτων, οι υπεύθυνοι ζητούσαν προτάσεις για την κατασκευή ενός κέντρου ενημέρωσης για θέματα οικολογίας. Ενώ οι περισσότεροι αρχιτέκτονες τοποθετούσαν το κτίριο πάνω από τον χώρο των σκουπιδιών, εγώ πρότεινα να τοποθετηθεί κάτω από τα σκουπίδια. Να μη μιλάμε απλώς γι' αυτά, αλλά να τα βλέπουμε, να είμαστε κοντά, να καταλάβουμε το μέγεθος του προβλήματος. Η ιδέα τούς άρεσε, μένει να προχωρήσει η χρηματοδότηση. Πρόσφατα, ενδιαφέρθηκε για την κατασκευή παρόμοιου κέντρου και άλλη μια πόλη, κοντά στο Τελ Αβίβ...».

Ποια είναι η σχέση οικολογίας και αρχιτεκτονικής; Χρειάζεται ο επαναπροσδιορισμός της σήμερα;

Ιστορικά, η αρχιτεκτονική είναι έκφραση ενός τόπου, μιας κουλτούρας, ενός πολιτισμού. Μέχρι τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, η τοπική αρχιτεκτονική ήταν ουσιαστικά έκφραση του μέρους -αν υπήρχε πέτρα, χτίζαμε με πέτρα, αν υπήρχε ξύλο, με ξύλο κοκ. Μεταπολεμικά, δημιουργήθηκε η ανάγκη για καινούργιο τρόπο κατασκευής κατοικίας. Με τις θεωρίες του Λε Κορμπιζιέ, μεταξύ άλλων, από τη δεκαετία του 1920 έως και μετά τον πόλεμο, η αρχιτεκτονική έγινε «international», διεθνής, έχασε την άμεση σχέση με τον τόπο και τα υλικά του. Το υλικό ήταν μπετόν, τα επίπεδα ήταν λεία, έλειπε το άγγιγμα του χτίστη, η ανάγκη να αναζητήσει υλικά. Αποδεσμεύτηκε από τον τόπο, το κλίμα, τον περιβάλλοντα χώρο. Επιπλέον, το κτίριο τοποθετήθηκε σε πυλωτή, επάνω σε κολώνες, και έχασε κάθε επαφή με το μέρος. Αυτός ο τρόπος προσέγγισης της αρχιτεκτονικής δημιούργησε πολλά προβλήματα (π.χ., για να χτίσουμε πρέπει να φέρουμε υλικά από μακριά και να καταναλώσουμε πολλή ενέργεια, ενώ ο τρόπος που χτίζουμε -λεπτοί τοίχοι, τούβλο, ταράτσες χωρίς μόνωση- σημαίνει κτίρια ζεστά το καλοκαίρι και κρύα τον χειμώνα). Το πρόβλημα του υπερπληθυσμού σημαίνει ακόμη μεγαλύτερη ανάγκη για κτίρια. Πρέπει, ωστόσο, να αναθεωρήσουμε γι' αυτά που χτίζουμε τα τελευταία 40 χρόνια. Ωραίες οι θεωρίες του Λε Κορμπιζιέ, ωραίες οι θεωρίες ότι μπορούμε να στεγάσουμε τον μοντέρνο άνθρωπο σ' ένα «ανώνυμο» σπίτι, που μπορεί να βρίσκεται στη Γαλλία, την Ελλάδα ή τη Μέση Ανατολή, αλλά ο πλανήτης δεν αντέχει πια τον τρόπο που χτίζουμε... Μιλώντας για οικολογία, δεν εννοούμε απλώς «πράσινα» κτίρια, αλλά αναφερόμαστε σ' όλα τα προβλήματα που

Ποιο είναι το ιδανικό σπίτι για τον αρχιτέκτονα και ιδρυτή της Ecoweek, Ηλίας Μεσσίνας; «Εχω ένα εξοχικό στην Αίγινα, πολύ κοντά στη φύση. Ένα σπίτι όπου κάνουμε κομποστοποίηση, μαζεύουμε βρόχινο νερό, ζούμε στους ρυθμούς της φύσης. Ο κήπος δεν έχει γκαζόν -έχουμε αφήσει τα αγριόχορτα να μεγαλώνουν και μια κατσίκα να τρώει...», απαντά στις «Επιλογές».

έχει δημιουργήσει ο τρόπος που έχουμε συνθίσει να ζούμε, να χτίζουμε, να καταναλώνουμε, εξαιτίας του πετρελαίου. Ο πλανήτης μοιάζει να μας λέει: «Μου έχετε πάρει πολλά και μου έχετε πετάξει πολλά σκουπίδια».

Πού οδηγούν την αρχιτεκτονική τα δεδομένα αυτά;

Η αρχιτεκτονική καταναλώνει το 40% της παραγόμενης ενέργειας παγκοσμίως. Καταναλώνουμε περί το 13% του νερού στα κτίρια, το 20% του ξύλου, το 30%-40% των πετρωμάτων... Αυτό σημαίνει ότι ορισμένα οικουστήματα δεν αντέχουν πια. Σήμερα πρέπει να αλλάξουμε τον τρόπο που σχεδιάζουμε, να εξετάσουμε γιατί οι χτίστες προσαρμόζονταν στον τόπο όπου έχτιζαν, να μάθουμε απ' αυτούς, να λάβουμε υπόψη το κλίμα, πού «βλέπει» ο ήλιος, τον άνεμο, να φτιάξουμε σπίτια με λίγες πρώτες ύλες, σπίτια με θερμομόνωση, που δεν θα χρειάζονται επιπλέον ψύξη ή θέρμανση... Πρέπει να βρούμε τρόπους να εξοικονομούμε νερό, να χρησιμοποιήσουμε ανανεώσιμες πηγές (π.χ. βιομάζα, γεωθερμία ή άλλα συστήματα), να βρούμε ποιο θα είναι το επόμενο βήμα -ένα βήμα πιο οικολογικό και να προετοιμάσουμε τα νέα παιδιά γι' αυτό.

Κατά πόσο γίνεται πραγματικότητα η οικολογική δόμηση και η βιοκλιματική αρχιτεκτονική στην Ελλάδα; Γιατί χαρακτηρίζετε «ανάγκη» τη στροφή αυτή;

Κατ' αρχήν, λόγω των περιβαλλοντικών προβλημάτων, μέρος των οποίων είναι και η οικοδομή. Οι αρχιτέκτονες, οι χτίστες και οι μηχανικοί δεν γίνεται να κοιτάζουμε τους άλλους να προσπαθούν να λύσουν το πρόβλημα. Είμαστε μέρος του προβλήματος και πρέπει να κάνουμε κάτι. Η Ελλάδα δεν είναι απομονωμένη, είναι μέρος του πλανήτη, μέρος της Ευρώπης, η οποία έχει θεσπίσει Οδηγίες, όπως αυτή για την ενεργειακή πιστοποίηση των κτιρίων -που, παρά τις καθυστερήσεις, άρχισε να εφαρμόζεται και εδώ. Δεν έχουμε επιλογή: είμαστε υποχρεωμένοι να τις εφαρμόσουμε. Τα πιστοποιητικά για κτίρια είναι πραγματικότητα, ακριβώς όπως ο Κανονισμός Ενεργειακής Απόδοσης Κτιρίων (KENAK) και τα καινούργια υλικά. Για παράδειγμα, όταν πριν από πέντε χρόνια μιλούσαμε για πέλετ, μας κοιτούσαν σαν να μιλούσαμε Κινέζικα. Σήμερα στη Δράμα υπάρχουν εργοστάσια που φτιάχνουν πέλετ. Παρά τη δύσκολη συγκυρία, είναι κατάλληλη στιγμή για καινούργια υλικά στην αγορά, για περισσότερες επιδοτήσεις για παρεμβάσεις με προγράμματα του ΥΠΕΚΑ. Ο πολίτης καταλαβαίνει ότι το να γλιτώσει το 40%-50% του κόστους του πετρελαίου, επιλέγοντας θερμομόνωση, είναι προς όφελός του. Δεν χρειάζεται να γίνει οικολόγος: πρόκειται για κοινή λογική.

Τι αποκομίσατε από την εμπειρία σας στην Έρημο Νεγκέβ του Ισραήλ;

Στην έρημο μαθαίνει κανείς ότι το νερό είναι

απίστευτα σημαντικό. Θεωρούμε δεδομένο το γκαζόν στην πόλη ή στο σπίτι μας, αλλά, αν δεν υπάρχει νερό, δεν έχεις τίποτα -δεν έχεις να φας! Από τον τρόπο που καλλιεργούμε, την υπερεγώτρηση και τη δημιουργία υφάλμυρου υδροφόρου ορίζοντα προκύπτει ερημοποίηση. Αυτό σημαίνει πως ό,τι βλέπουμε στην έρημο ενδεχομένως να το δούμε και στην Ελλάδα, σε πολλές περιοχές που βρίσκονται στο «κόκκινο» -Κρήτη, νότια Πελοπόννησος.

Το ότι σήμερα χτίζουμε σπίτια και ξενοδοχεία με πισίνες σύντομα θα είναι όνειρο που θα διηγούμαστε στα παιδιά μας. Μιλάμε για 50 ή 100 χρόνια αργότερα. Πιστεύω ότι οι επισημάνοντες έχουν επεξεργαστεί μοντέλα για τα πάντα -για το πού πάει ο πλανήτης, τις μελλοντικές θερμοκρασίες, την ερημοποίηση-, απλώς οι πολιτικοί, που θα έπρεπε να έχουν τη βούληση να κάνουν κάτι, δεν κάνουν. Δεν τους βολεύει; Είναι δύσκολο; Με στενοχωρεί που το λέω, αλλά, μαθαίνοντας την έρημο, μαθαίνει κάποιος τι θα γίνει σε πολλές περιοχές του πλανήτη στο μέλλον.

«Ο πλανήτης μοιάζει να μας λέει: 'Μου έχετε πάρει πολλά και μου έχετε πετάξει πολλά σκουπίδια'».

«Χτίστε» με δύο φράσεις το ιδανικό, για εσάς, σπίτι...

Έχω ένα εξοχικό στην Αίγινα, πολύ κοντά στη φύση. Ένα σπίτι όπου κάνουμε κομποστοποίηση, μαζεύουμε βρόχινο νερό, ζούμε στους ρυθμούς της φύσης. Ο κήπος δεν έχει γκαζόν -έχουμε αφήσει τα αγριόχορτα να μεγαλώνουν και μια κατσίκα να τρώει. Δυστυχώς, η Αίγινα υστερεί όσον αφορά ανάγκες όπως η υγεία και η παιδεία -στη χώρα μας αυτά τα δύο κωλαίνουν γενικώς-, σε αντίθεση με τα Ιεροσόλυμα, όπου ζω τώρα. Εκεί έχω ένα μικρό, οικολογικό σπίτι, με θερμομόνωση, όπου αξιοποιείται η θερμοκρασία του σώματος, του μοτέρ του ψυγείου, η θερμοκρασία από το μαγείρεμα κι από τον φούρνο... Νομίζω ότι έχω βρει αυτό που έψαχνα σε μέρη που παρέχουν σημαντικά πράγματα και έχουν απίστευτη ιστορία. Σ' έναν τόπο χωρίς ιστορία νιώθω ότι κάτι λείπει -θέλω να μπορώ να βλέπω μέρη και πράγματα που ανήκουν σε άλλους πολιτισμούς και θρησκείες, το δε σπίτι θέλω να είναι φτιαγμένο όπως ένα ωραίο ρούχο: όχι «ντιζαϊνάτο», αλλά άνετο. Ένα μέρος που σε αγκαλιάζει με αγάπη. ♣